

TEO MOLDOVAN

DESTINE TRISTE

roman

Ediția a II-a

Editura Ecou Transilvan
Cluj-Napoca
2019

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5
1. inimi rupte	9
2. decepții sentimentale	20
3. cu trenul fug amintirile	35
4. din confesiunile Cruciei	47
5. altarul speranței	74
6. lovitura de taur	92
7. drama inocenței	110
8. justițiarul	120
9. fără maniere	132
10. decizii strănii	148
11. ratații	157
12. gelozia și neantul	164
13. Lima stresat, Simi cu abisul	168
14. Chișinău, Spitalul municipal	173
15. München 1940, Germania	193
16. pradă și prădător	200
17. Cluj, Clinica I	207
18. Berlin, după victorie	216
19. surprize, surprize	223
20. Berghof 25/26 iulie	233
21. Chișinău, același spital	246
22. fuga de infern, spre infern	254
23. gustul aventurii	264
24. caldă-i mâna-ntinsă	288
25. labilii	301
26. Ocna Dejului	313
27. eschibiții juvenile	330
28. returul spre casă	340
29. rătăciri	346
30. fantomele nopții	357

31. invidia, orgoliul și conspirația.....	368
32. anomalii printre mituri și vicii	396
33. dinte pentru dinte	406
34. pietate	427
35. rază de lumină.....	441
36. o lume pierdută	455
37. Sfânta Marie.....	462
38. evadarea	469
39. măcelul.....	475
40. să nu pieri, Crucia!	491
41. espia Stasia	509
42. te cheamă trecutul.....	515
43. la orizont, Gherla.....	541
44. sacrificiul	546
45. Valer Pop	551
46. sublim amor.....	556
47. dezastrul	561
48. șanse pierdute.....	565
49. iarăși acasă	584
50. dialog de la distanță	600
51. inevitabilul	622
52. fericire și durere	634
53. oscilații	640
54. suferință eternă	647
55. calvarul.....	655
56. Leonding 5 septembrie 1940.....	661
57. Cluj, clinica neurologică	667
58. coșmarul	676
59. Treznea, lacrimă sub cer.....	686
60. noaptea Sfântului Bartolomeu la Ip	693
61. Ziua Crucii la Jac (Zsákfalva)	700
62. permutări simulate.....	710
63. complicații	719
64. Constanța port.....	934
65. „Colosseum”, Kolozsvár	745
66. exodul	761

1

inimi rupte

Clujul studentesc, cu aerul unui oraș medieval, așezare mitică, cu turnurile proiectate spre cer, se ondula melancolic de-a lungul Someșului Mic, printre colinele verzi sfida paradisul. Capitala Transilvaniei, cu piețele limitate de Canalul Morii, strada Avram Iancu, pare o cetate asediată de coloniile românilor din Mănăștur, Dumbravă, Hojongard, Breaza, Gruia, Cordoș, Becaș, Dâmbu Lutos, Dâmbu Rotund, Meiște, naturalizați aici de secole, sau după Marea Unire din 1918. Centrul, cu Piața Unirii, Mihai Viteazul și Piața Sion, vuia în ultima zi de iunie 1940, în bătaia clopotelor, de protestele studenților de la Centrul „Petru Maior” al Universității „Regele Ferdinand”. Într-o masă compactă, floarea Ardealului continua să curgă dinspre străzile Mico, Victor Babeș, Memorandumului, Moților, Șincai, Șaguna, spre Prefectura cu fațada drapată-n tricolor. Pe cămășile albe se disting cocardele tricolore cu marginile matlasate-n negru, semn al doliului național. Fustele, pantalonii bleumarin erau piesele de bază ce completau costumația simplă a demonstrațiilor. Beretele roșii și caduceele îi distingeau pe studenții de la Facultatea de medicină, cele albastre cu semnul balanței, pe cei de la Facultatea de Drept, harpa, pe cei de la Muzică, o carte deschisă semnifica Filologia. Artele plastice, Istoria, Agronomia, Biologia, Chimia, Fizica, Matematica, cu semnele lor, toți s-au adunat să demonstreze contra raptului Ribbentrop-Molotov.

- Nu ce-dăm! Nu ce-dăm... Basarabia! Basarabia! Te lua valul din vuietul mulțimii. Pe pancartele purtate de elevii de la Școala normală de fete și băieți erau înscrise lozinci

antisovietice. Pe altele tronau hilar caricaturile agresorilor, călcând, omorând, violând, estorcând de bunuri pământul Basarabiei. Soldatul sovietic era peste tot un Ivan plin de păcate, reprezentat satiric de studenții de la Arte.

- Ba-sa-ra-bia! Nu te dăm! Lașilor!, strigau miile de voci într-un cor ce vibra la unison peste Clujul universitar. Prefectul Indoleanu, primarul Somnifer, chestorul poliției, Surdu, s-au retras pe rând din balconul instituției bombardată cu ouă, gelatină, produse agricole. Căruțele mânășturenilor blocau accesul spre Prefectură și Stația de salvare a oponentilor unguri de la Uzinele „Dermata”, grosul sezonierilor din fabricile de cuie și chibrituri ce veneau dinspre strada Băii, spre Eminescu și Alecsandri, pentru a se alia cu studenții de la Universitatea Maghiară „Francisk Iosif” în vederea sabotării acțiunii de solidaritate a celor de la Universitatea „Regele Ferdinand” cu destinul dureros al colegilor basarabeni. Felecarii limitau, cu atelajele, circulația spre strada Regală, Mihail Kogălniceanu, Avram Iancu, la intersecția cu Ștefan cel Mare, barând avântul studenților fino-ugrici ce intenționau să facă joncțiunea cu necalificații de la Fabricile de spirt și tutun ce marșau dinspre Strada Foch, în direcția Piața Cuza Vodă. La intersecția dintre Regina Maria și Baba Novac, laboratorii de la Industria Sârmei ocupaseră forțat acostamentul. Cu tot zelul agricultorilor din Someșeni, nu s-a reușit stoparea avalanșei. După zeci de minute, evreii, ungurii au invadat Piața Unirii, scandând lozinci antiromânești. Îndreptându-se spre Prefectură, bruiiau manifestarea demonstranților Pro Basarabia, Bucovina. Profitând de atitudinea pacifistă a poliției, s-au infiltrat prin mulțime, proferând injurii la adresa demonstranților.

- Ba ce-dați! Ba ce-dați, îi contrau delatorii, incitând spiritele.

- Nu cedăm! Nu cedăm, urla uraganul dezlănțuit din marea inimilor tracasate. Din vulcanul în erupție, valuri de furie se revărsau din craterul încins spre marginile esplanadei, acolo unde altercația era inevitabilă.

- Evitați provocările, se auzeau din mulțime indicațiile profesorilor. Printre ei, iluștrii Iuliu Hațieganu, Goia, Papilian, Emil Hațieganu, le cereau cu disperare disciplină și ordine. Nu putea fi un marș al tăcerii. În fața lașității administrației, studenții au luat atitudine. Ziarele „Adevărul Ardealului” și „Tribuna” inserau în paginile lor drama Basarabiei, criticând vehement puterea. Printr-un articol-manifest, redactorul șef Horațiu sugerase studențimii să iasă-n stradă. Acceptând somațiile staliniste, Guvernul crease precedentul prin cedarea Basarabiei și Bucovinei fără să opună rezistență. Ardealul, prin extrapolare, putea fi „donat” la fel de ușor Ungariei horthyste. Ceea ce pentru un sudist e o bagatelă, pentru un ardelean e o tragedie. Pe teritoriul Clujului, orice român care intra era bruscat, înfierat, dirijat, umilit, canalizat, obligat, după afișarea însemnelor maghiare, dese ofense, să-și conștientizeze identitatea. Dacă-n alte orașe armonia conviețuirii între naționalități ridica probleme minore, la Cluj, exacerbarea iredentismului te obliga să iei atitudine. Ei și noi, două tabere opuse. Inamici pentru un teritoriu presat de vestigii arheologice. Clujul, mai spunea Horațiu, e metafora iubirii noastre, a vestigiilor străbune lăsate sub pavajele istoriei. Ei ne cheamă, leagă de siturile dispărute sub marea de cripte și stele funerare. Sentimente perene ne asaltează la fiecare pas cu murmurul Someșului, cu briza de pe Cetățuie, cu parcurile și grădinile verzi, cu memoria miilor de jertfe de la romani încoace. Relicvele generațiilor de anonimi ne obligă să le dăm identitate. Ne roagă prin puterea memoriei să le conservăm amintirea. De aceea, indiferent cum ne vor cataloga generațiile viitoare, Napoca, Clujul de azi, de mâine nu-l putem abandona. Dureroase constatări. Adevăruri puse să circule, să fie preluate prin intermediul ochilor în inima conștiinței. Pe lângă „Adevărul de Cluj” și „Tribuna”, toată presa românească înfiera impotența și trădarea Guvernului român. Ambiguitatea presei ungurești nu era o surpriză. De altfel, presiunile exercitate la Berlin de Guvernul de la Budapesta în privința Ardealului nu erau o noutate. Cu

o subtilitate cinică, ne indică cu degetul la desele înscenări programate să ne distrugă credibilitatea în fața Europei. Cu abilitate și profesionalism, politica diasporei le-a promovat interesele, prin cele mai sofisticate surse de informație. De aceea, posibilitatea unui pericol iminent i-a determinat pe studenți să iasă în cohorte din campus. Sau injustețea dictaturii instaurată în Europa prin terorizarea statelor tampon dintre Germania și U.R.S.S. genera o altă preocupare...

- Vom lupta, înfiera, patria, apăra! strigau în reprize studenții. Cu gazetele iredentiste pe post de torțe au incendiat Calea Moșilor printr-o mare de brațe. Atmosfera din fața sediului administrativ a luat foc în momentul arborării steagului unguresc pe turnul Prefecturii. Serii de rumori, după indignări repetate succedaseră incidentul. Ce fel de instituție publică e Prefectura, de n-a luat măsurile ce se impun în asemenea circumstanțe? Ce poliție avem, dacă un intrus pătrunde fără interdicție în sediul central? Indignări și iar indignări... Prin gestul său și-a exprimat dezacordul cu marea masă ce forma un T imens cu baza spre Biblioteca Universității. Disprețuind semnele statului, umilise majoritatea demonstranților. Indignați, studenții au forțat poarta de la intrare, asfixiind prin numărul lor cordonul polițiștilor. După un minut a fost înlăturat steagul de către studenții Facultății de Educație Fizică și Sport, fără să reușească prinderea intrusului. Cine-l ajutase? Probabil un grup de funcționari complotaseră împreună cu el. Unguri? Români?... Supoziții.

- De ce ne umilim noi între noi? se întreba dezamăgit profesorul Iuliu Hațieganu. Cum e posibil să pătrundă elemente ostile statului în edificiile lui? Orice funcționar e obligat să respecte semnele, simbolurile nației noastre, indiferent de etnie.

- Între români și unguri nu există respect dacă nu se impune cu forța, domnule profesor, opinase o voce bine cunoscută din mulțime.

- Remus Clipa, numai tu puteai să vehiculezi o asemenea remarcă. Și, din păcate, ai dreptate!

- Precedentul 1848.

Și-au strâns călduros mâinile.

- Corect, afabil. Introducându-l: fostul meu student, l-a prezentat colegilor de la celelalte instituții, profesorul Hațieganu, pe absolventul Facultății de Medicină. Tânărul doctor i-a salutat respectuos, la fel ca însoțitorul lui, student la Drept, după bereta albastră și semnul balanței.

- Dânsul te acompania, când ai insistat să te refugiezi la țară.

- Vian Dale, amicul meu din Pometu, confirmase Remus încântat de memoria simpaticului dascăl.

Studiate de profesor, figurile celor doi erau atât de diferite: fața ovală, nasul ferm, părul șaten și ochii albaștri ai doctorului contrastau cu negrul intens al irișilor umbriți de arcade proeminente, ce conferea feței lungi a tânărului Dale un aer misterios. După un schimb de amabilități, s-au raliat impulsului insuflat de colegii lor de peste Prut. În costume populare, studenții basarabeni, cei din Cernăuți recreaseră atmosfera unionistă. Comasați în fața Prefecturii, cântau ținându-se de mâini „Deșteaptă-te, Române”, „Când vom pleca, Ardealule, din tine”, cu fiorii durerii. Apoi s-au impulsionat cu „Treceți, batalioane române Carpații”, culminând cu „Pe-al nostru steag”..., în timp ce alții clamau: „Jos Regele și Guvernul”, „Rușine Consiliului de Coroană”, „Jos Prefectul, Somniferul, / Aliați cu Cominternul”... „Moarte trădătorilor”... „De-mi-si-a!”, „De-mi-si-a”, scanda mulțimea indignată. Coeziunea aceea teribilă l-a fascinat pe Vian Dale în acele clipe insolite. Asaltat de false glorii, un popor rupt de controverse nu-și poate consolida viitorul fără sclipirea mitică a tineretului în momente decisive. Investind tânăra generație cu girul milioanelor de obedienți, farul speranței se va ridica iar peste bolta cerească. Prin cuvântări, luări de poziție, o parte din intelectualii Clujului și-au exprimat dezacordul față de provocările iredentiste, față de rapt. Prin argumente istorice, au demonstrat

perenitatea latinismului în spațiul carpato-danubiano-pontic. La finele manifestației au cântat „Gaudeamus”, imnul studenților. Apoi s-au dispersat în grupuri spre Piața Unirii, unde au recitat și au cântat în jurul statuii lui Matei Corvin. Impunătoare, Catedrala „Sfântul Mihail”, cu turnul în stil neogotic, era locul de pelerinaj al studenților, indiferent de naționalitate, înaintea fiecărui examen. Paradoxal, Iisus elimina temporar contradicțiile, impunând etalonul penitenței, concordiei prin aura divină generată de puterea sa. Plină până la refuz, Biserica catolică nu mai oferea intimitate acelei ființe delicate ce intenționa să intre. Fata blondă, suplă, avea capul strâns într-o eșarfă ce contrasta cu albul rochiei croită în stil clasic, peste care bluza conservatoare limita vederii finețea bustului crud. Rotindu-se pe călcâie, și-a orientat corpul spre alt reper pentru confesarea ei în fața Domnului: sanctuarul bisericii Piaristă de lângă Universitate. Înainte de-a evita coliziunea frontală c-un pieton, s-a fofilat printre brazii ce delimitau parțial piața spre Centrul de librării. Când traversase strada pe lângă hotelul „New York”, cineva o strigase pe nume.

- Frivola?! Aproape să nu să te remarc. Ce surpriză!

- Incognito, Prunela. Fosta colegă de facultate, specializată-n pediatrie, îi evalua critic ținuta. Aerul de observație cinică o deranja pe Frivola Venti.

- Tu, o modernistă convinsă, te afișezi cu așa ceva?, avangardistă. Îi indicase fusta prea lungă, bluza parașutată pe trup. Sobrietatea nu te prinde, să știi, o criticase Prunela, referindu-se la costumul achiziționat din epoca filmului mut. Doar nu ești mama lui Ștefan cel Mare să porți doliu după teritorii pierdute în ținută de beduin! Aaa, să nu-mi spui... incognito.

- Voiam să-i fac o favoare..., ușor derutată.

- Lui Remus?, surprinsă.

- Fiul de preot apreciază femeile simple, catadicsi ea să-i explice jenată de insistențele ei.

- Ești dezolată? Vrei să-i faci o surpriză-n ultima clipă?! Poate te-ai înamorat de el, după desele tracasări?, indiscretă.

Frivola oftă, dar nu-i răspunde. Intuindu-i curiozitatea maladivă, era inutil să-i furnizeze detalii Prunelei. Devoratoare ca un vultur, croncănea știrile pe Corso asemenea unui corb. „Cro-can... Can-can.”

- Scuză-mă, se eschivă Frivola fugind mai departe. Mă călugăresc, îi aruncase informația peste umăr, să-i rupă stupearea, numai să scape de ea.

- Să i-o spui lui cuțu' și tot nu te cred. Mai repede ai defila nudă pe străzile orașului, decât să faci una ca asta! Dar Frivola dispăruse-n mulțime. Of, de ce n-o urmez? Torționara fuge cu picioarele-nmuiate după victimă, își mai spuse Prunela rătăcind pe Corso.

Între timp, Frivola, după ce s-a infiltrat pe „I. G. Duca”, intrase prin poarta laterală în Sfânta Treime, o biserică de rit catolic cu frontispiciul reprezentat schematic prin coloane și capiteli ioni. Venise aici, aproape de Universitate, să se roage, să se confeseze Domnului pentru hemoragia sentimentală provocată lui Remus Clipa. Introvertită, avea mania de a distruge o relație după ce o recrea, de a-i sabota limitele pentru menținerea ei. Vedea supărarea, disperarea, umilința, uimirea din ochii condamnatului. Frustrarea, resemnarea, amăgirea, durerea din spusele lui. Regretându-i plecarea din orașul de pe Someș, nu-și putea reține lacrimile. Unde era femeia forte, fata dominatoare, în clipa de față? Dispăruse? Sau optimismul o abandonase? O remușcare vie îi devora conștiința. Cine s-o mai adore așa de intens ca Remus Clipa? Poate *vântul*, Venti! Cu aceste introspecții deschise ușa vestibulului și intră în nartexul imens, la capătul căruia sanctuarul susținut de coloane și arcuri triumfale încadra Sfânta Treime proiectată magnific deasupra sacramentului fastuos. Pe stânga, pe dreapta, în stil baroc, cele șase altare reprezentate bombastic se distingeau cu dificultate în mediul obscur. Înainta pe dalele din piatră spre

amvonul cel mai apropiat de iconostasul reprezentat în relief cu mare profesionalism de mâna unui artist talentat. Prin vitralii, lumina zilei se filtra neuniform. Îngenuncheată în fața Mariei, și-a desprins eșarfa din jurul capului, lăsând-o din vertex să-i curgă spre talie, asemenea femeilor îndoliate. Abandonându-și capul pe altar, mâna pe stal, într-un gest de pietate, se ruga cu fervoare. Un murmur urmat de-o furtună de pași i-a deranjat auzul. Nu s-a mișcat, interceptă fără să vrea dialogul indivizilor ce-au trecut fulgerător pe lângă ea. Un prelat urmat de alte persoane au intrat în sanctuarul susținut de coloane dorice, ocolind altarul fără s-o observe.

- Baronul și Dony sunt foarte supărați pe tine, Biro.

- O să le treacă, domnule Tureak. Tricolorul unguesc i-a scos din minți, așa cum prevăzuse profesorul Kovrig Bela.

- Gestul tău putea compromite rețeaua pusă la punct de Borfy și Baron. Atenție, reședința frumoasă de pe „Kogălniceanu”, castelele din Bonțida, Răscruci, pe lângă cele din Mureș, nu le putem recupera dacă forțăm nota înainte să primim unda verde din partea Germaniei. Repercusiunile unui eșec sunt incalculabile, acum, c-am implicat în acțiunile subversive biserica și băncile. Fără ele avem mâinile, picioarele legate. Dau tonul chiar dacă studențimea contaminată de Kovrig Bela, lectori ca dumneata se revoltă sporadic, reculul este imprevizibil. Nu putem rata marea acțiune din cauza orgoliilor mărunte, nu-i așa, domnule Csoby?, l-a provocat pe companion.

- În principiu sunt de acord și nu mă raliez, răspunse vizatul. O satisfacție teribilă m-a cuprins observând iritația provocată de stindardul patriei nulițăților de *second hand*.

- Repede vă completați voi, profesorii, unul pe altul. Și să etichetați adversarii nu vă jenați deloc, fariseilor.

- Părinte...

- Basta, ne așteaptă Baronul în capela din spate.

Frivola auzi cum se deschide trapa. Zgomotul pașilor spre tunel. Și iar placa mobilă tampona dalele. Apoi liniște. Ieșind, o surprinse cantorul venit să blocheze ușa deschisă pentru o perioadă limitată de timp. Suspicios, o chestionase cu prudență:

- Ce cauți dumneata aici?, ipocrit.

- Sunt secretara lui Ferencz Biro, îi răspunse-n unguerește, camuflându-și fața cu eșarfa. M-a solicitat să-i aduc documentele uitate la birou, mai precisase, retrăgându-se fără panică, reușind prin conexiunea inspirată să evite pericolul deconspirării. Fără să insiste, cantorul dădu ambiguu din cap. Nu intra-n atribuțiile lui judecarea șefilor.

Trecuse o jumătate de oră de când Frivola patrula prin mulțime, de la Universitate, la Căminul „Avram Iancu” și invers. Nici urmă de Remus. Doar forfota studenților de-o parte și de alta a străzii o-nregistra pe retină cu maximă intensitate. Numai lui Remus voia să-i spună secretul, contrar celor petrecute între ei. Ferencz Biro avuse curajul să ignore în acea zi insemnele statale. El, care fusese unul dintre „amorezii” puși în scenă cu atâta dezinvoltură, devenise un element periculos. Dar, sincer, pe atunci n-o interesa de brațul cui se suspenda pentru a-l face cnocaut pe Remus. Și după toate astea, multe altele, cât de categoric, irevocabil s-au separat. Ezitarea lui de acum i-a lăsat un gust de măslină. Orgoliul ei fusese compromis. „*Ti amo, Remus!*” murmurase pentru sine-n italiană. „Iar persiflezi. Care pe care, Frivola”, reproduse din memorie cu exactitate replicile lui. „N-ai observat zelul și disperarea mea din ultimul timp?”... „Te-ai săturat de mine, doctoraș?”, l-a chestionat imaginându-și-l alături de ea. Solitară, mai patrulase până la Clinica Neurologică. După care s-a decis fulgerător să inspecteze Grădina Botanică, locul lor preferat, sperând să-l întâlnească.

De pe colina opusă Observatorului, melancolic Remus nu se mai sătura să admire panorama metropolei desfășurată eliptic la baza Cetățuiei. S-a despărțit de foștii colegi în

urmă cu ceva timp. De Vian Dale, la Metropol. Voia să fie singur. Să facă turul orașului. Să-și ia la revedere de la parcuri, de la toate instituțiile ce-i marcaseră pozitiv anii studenției. Amintirile fostului student și ipostazele orașului se aflau pentru ultima oară față-n față. De ce abandona Clujul? De ce se retrăgea din fața unui destin luminos? Marcat de-o decepție sentimentală, viitorul doctor insistase pe lângă profesorul Hațieganu să fie transferat într-un loc uitat de Dumnezeu, departe de civilizație, unde să-și pună-n practică cunoștințele acumulate de-a lungul anilor. La o distanță considerabilă de *Alma Mater Napocensis*, voia prin asceză să-și panseze leziunile sufletului și, profesional, să contribuie la tratarea maladiilor într-un mediu ignorat de civilizație.

Ocazia s-a ivit când tatăl profesorului Emil, din Pometu, Ghiță Erussu, l-a rugat pe fostul coleg de liceu, Iuliu Hațieganu, să-i recomande un medic competent pentru localitatea de sub Porțile Meseșene.

- Remus Clipa, l-a nominalizat imediat profesorul fără să ezite pe discipolul său.

- Nu are rețineri?, interesat.

- E opțiunea lui, dedublat de-o falsă detașare.

- Și-i dispus să profeseze la țară?, uluit.

- Fără condiții, c-un aer aferat.

Prin intermediul lui Vian Dale, amicul său, făcuse cunoștință cu primarul din Pometu și, desigur, cu Erussu, învățătorul. La invitația lor vizitase localitatea. Aici a cunoscut-o pe Irinca, o pădureancă frumoasă, plină de bun simț. Pe Lima, bufonul satului. Aerul, peisajul inedit, briza castrului roman Porolissum, Poarta Meseșului, Viile-Roze ale Pometului, Repaosul, forestierul, i-au redat setea de viață. Muntele, Jurteana, Bulbucul, respirația libertății, pe lângă puterea de-a renunța la Cluj. Pometu devenise aspirația, arsenalul lui forte în fața diversiunilor montate zilnic de Frivola Venti. Deși-n ultima perioadă parcă s-au atenuat, decizia lui a rămas irevocabilă. Nostalgia după anii studenției se identifica cu urbea visurilor sale. „Clujule, măi Clujule”, repeta